

EKONOMİ POLİTİK

Yasa No 657, Madde 4, Fıkra C

Erinç Yeldan, 17 Şubat 2010

15 Aralık 2009'da Ankara'nın merkezi Kızılay'da Tekel işçilerinin başlattığı pasif direniş ikinci ayını doldurdu. Emek tarihinin bütün önemli mücadele dönemlerinde olduğu gibi, Tekel işçilerinin direnişinin gündemi de artık başlangıçtaki kıvılcım ateşinin çok çok üstüne taşındı. Tekel işçilerinin Kızılay direnişi, sadece 4-C diye anılan bir kanun maddesinin hukuki tartışması olmaktan çıktı; AKP hükümetinin emek düşmanı ve sermaye yanlısı politikalarının tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilmesine olanak sağladı.

4-C maddesi diye anılan düzenleme neydi? 4-C, hukuki açıdan nasıl değerlendirilmelidir? Türkiye emek hareketi açısından 4-C'nin anlamı nedir? Bugünkü yazımda okuyucularıma bu konularda derli toplu bir değerlendirme sunmanın yararlı olacağını düşündüm.

1999'da Bülent Ecevit başkanlığında kurulan 57. (koalisyon) hükümeti, özelleştirilen işletmelerde işsiz kalan işçilerin, sendikalarının oluşturduğu bir listeye göre, diğer kamu kuruluşlarında çalıştırılmasına olanak sağlayacak bir bakanlar kurulu kararı çıkartır. Buradaki önemli ayırım, o tarihteki uygulamada ilgili personelin kamu kurumlarında "işçi" statüsünde istihdamının sürdürülmesi ve özlük haklarının korunmasıdır.

AKP hükümeti söz konusu karara, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun, 4. maddesine C bendini ekler ve "bir hizmet akdine bağlı çalışan, ancak **işçi olmayan** kişilerin işe alınmalarına Bakanlar Kurulu karar verir" hükmüyle yeni bir uygulama getirir. Söz konusu ek, yasadaki ifadesiyle *Özelleştirme Mağdurlarının Mağduriyetinin Giderilmesi* amacını taşımaktadır ve bundan böyle 4-C adını alır.

Bu uygulamadan yararlanabilmek için özelleştirme sonrası işini kaybeden işçilerin, Özelleştirme Dairesi Başkanlığı'ndan "mağduriyetlerini gösterir" bir belge almaları ve 1 ay içerisinde de 4-C statüsüne başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Ancak, 4-C maddesine tabi kişiler, artık "işçi" statüsünde değildir; "memur" da değildir. Dolayısıyla İş Kanunu'na bağlı değillerdir. Böylelikle yasada tanınan 40 saatlik çalışma hükümlerine de bağlı olmadıklarından, "fazla mesai", "yıllık izin" ve diğer benzeri sosyal haklardan yararlanmaları söz konusu değildir. "İşçi" ya da "memur" olmadan, "çalıştıklarından" dolayı, herhangi bir sendikaya da üye olmaları mümkün değildir. Dahası, bakanlar kurulu söz konusu "çalışanlar"ın *en fazla 10 ay* müddetçe ve meslekleriyle ilgili olsun, olmasın, *herhangi bir* kamu kuruluşunda çalışabileceklerine karar vermeye yetkilidir. 10. ayın sonrasında başka bir yerde çalıştırılmaları veya bütünüyle işsiz kalmaları mümkündür.

Özetle, 4-C “çalışanı” 10 ay boyunca ilgili meslekleriyle hiç alakasız bir işyerinde, asgari ücret düzeyinde çalışmaya mecbur kılınmış; bağlı oldukları amirin tümüyle keyfi uygulamalarına ve iki dudağının arasındaki emirlere bağımlı bir konuma sürüklenmiştir. “4-C”nin bir “kölelik düzeni” olarak adlandırılmasındaki nedenler açıktır.

AKP hükümetinin getirmiş olduğu 4-C maddesi, “bir hizmet akdine bağlı olarak çalışan” ancak “işçi ya da memur olmayan” kişiler tanımıyla hukuk tekniğine aykırı; ve 12 Eylül hukukunu canlandıran bir uygulamaya imza atmıştır. 4-C maddesi, gerek Anayasa’ya, gerekse İş Yasa’sına ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı bir hukuk ihlalidir.

Bu yazının hazırlanmasında değerli dostum **Murat Özveri**’nin *Özgür Kocaeli* gazetesindeki köşe yazılarından ve bana özel olarak iletmiş anekdotlarından sıkça yararlandım. Kendisine teşekkür borçluyum.